

Vývoj osady Klení a obce Benešov nad Černou dle písemných historických pramenů

Ing. Dita Měkotová (s částečným použitím pramenů sebraných Ing. Posem)

Písemné prameny o nepříliš významné osadě Klení i o jejím kostelu Sv. Vavřince jsou kusé. Proto pro dokreslení situace začleňuji do historických údajů také *fakta týkající se blízkého správního městečka Benešov*.

Původ osady Klení není písemně doložen. Může být i starší, pravděpodobně je však český, řazený do první poloviny 13. století. Krom dobrého umístění v širokém údolí je možná další z počátečních výhod, blízká přítomnost nějaké větve ze soumarských stezek, vedoucích z Čech do Rakous (např. Cetvinské stezky)

Stavba kostela sv. Vavřince se také odhaduje do druhé poloviny 13. století, ve stylu raně gotickém (zřejmě počín církvě v rámci budování farní sítě pod patronátem vládnoucího feudála).

PÁNI Z VELEŠÍNA

Na počátku 14. století zakládá Beneš z Michalovic (majitel velešínského panství) blízkou osadu Benešov s tvrzí

1334 první písemná zmínka o Klení

1351-1352 vypukly na česko-rakouském pohraničí krvavé boje mezi majiteli jihočeských panství Jindřichem a Eberhardem z Waldsee a rakouskými šlechtici Albertem z Buchheimu. Boje nabyly takového rázu, že sám Karel IV. v únoru roku 1352 musel zakročit vojenskou pomocí a při urovnání. Za těchto potyček byl Benešov (tvrz) několikrát obléhán, dobyt a vyplněn.

1352 poprvé zmíněn farní kostel sv. Vavřince

1383 nástupcem na rodovém velešínském majetku (Benešov) byl Jan z Velešína

1368 zřídil na tvrzi kapli sv. Václava a kaplanství (podle Cechnera tu stojí kaple už 1311 a 1332 nákladem Jindřicha z Velešína postaven kostel Sv. Jakuba). Udělil Benešovu městská privilegia vč. práva milového. Tvrz pustne, 1397 je odsvěcena kaple a kaplanství přeneseno na krumlovský hrad.

PÁNI Z ROŽMBERKA

1387 za Jana z Michalovic úmluvou, rodinnými svazky a prodejem do zemských desek se dostává celé velešínské panství (Benešov) mocnému sousedu pánům z Rožmberka (Jindřich z Rožmberka)

od počátku 15. století je kostel sv. Laurenze filiální k Benešovu

1417 Oldřich z Rožmberka přebírá Husovo učení a donutil pražského světícího biskupa Hermana, aby ve jménu nové církve vysvětil všechny kostely rožmberského panství. Na rožmberském majetku se děje církevní napravení tak, že všichni kněží jsou zváni na krumlovský zámek a tam řádně poučeni.

1418 Oldřich dospívá a ujímá se správy otcových statků. Odvolává příkazy z 1417 a stává se nepřitelem husitů. Proto husitská vojska nedávala rožmberskému pánu pokoje, jeho panství plenila a slupovala. Po vojenských protihusitských intervencích Zikmundových byla Oldřichovi

z Rožmberka vypovězena pravidelná válka. Husitská vojska pod velením hejtmána Hvězdy z Vicemilic dobyla a zpusťovala Benešov (shořely a vzaly za své poslední zbytky tvrze). 1425 část husitských vojsk pod velením Jindřicha z Plazu znovu napadla rožmberská panství a zničila Benešov. Tímto druhým nájezdem se tu i v okolí rozšířily hojnou měrou **infekční choroby**, nejvíc řádil **mor**.

Trvalý smír nastal až po koncilu basilejském v r. 1437.

PÁNI Z KLENÍ

1429 – 1446 vladyka z Klení

1429 Michal z Klení kupuje dvůr Zahrádka

1435 byl ulit zvon s datováním na korunce pro kostel sv. Vavřince, který je dnes druhým nejstarším zachovaným zvonem v oblasti.

1446 Dietrich z Klenie se na dvoře Zahrádka žení s Kateřinou Umlowitz

1451 se vlády nad rožmberským panstvím ujímá Jan z Rožmberka, zastánce Jiřího z Poděbrad. 1467 napadá panství Zdeněk ze Šternberka a benešovská obec byla znovu vypleněna a zpusťována.

1493 se Jan z Rožmberka vzdal vladařství ve prospěch mladšího bratra Petra z Rožmberka. Benešovsku se začíná lépe dařit.

Příjmy Benešova byly veliké díky upravené soumarské stezce pro těžší formanské vozy, které dopravovaly z Rakouska suš, železo, kramářské zboží. Z Benešova putovaly vozy na Jihlavu nebo na Budějovice (přes Klení?). Benešov byl oblíbeným místem odpočinku solných formanů s mnoha zájezdními hostinci, kováři, koláři a obchodníky.

Po r. 1490 POUZAROVÉ Z MICHNIC

(do 15. století se nazývají vladykové ze Světví, mají dobré vztahy s Rožmberky, neboť po dlouhou dobu od přelomu 15. a 16. století jsou purkrabími v Nových Hradech)

1492 umřel Vilém z Michnic a jeho strýc Oldřich Pouzar z Michnic přejal všechn jeho statek – Klení ves s podacím

1493 mlynář Vít kupuje od Oldřicha z Kalenic nivu u potoka

1494 Sigmund z Kalenic koupil dvůr v Klení

1496 Klení prodal Wilhelm z Michnic (1491-1493 purkrabí v Nových Hradech) Ulrychu Pouzarovi z Michnic (Vilém v té době též staví Cuknštejn)

1497 kupuje benešovská obec od Sigmunda z Kalenice blízko Klení ležící dvůr s polnostmi, loukami a rybníkem Kartlovským (obchodní smlouva psaná česky, s německou kopií) = 1497 Petr z Rosenbergu koupil v Klení dvůr od Margarety z Olbramovitz (1589 k tomuto dvoru, nazývanému Gute Sonnberg, Ebendorf, patří 29 podaných)

1498 bratři z Kalenic Vítovi mlynářovi dávají potok svůj dolů až do mezí potoka Zálužského

ROŽMBERKOVÉ

1504 Benešov získal privilegia týdních trhů od Petra z Rožmberka (synové Vilém a Petr Vok). Toto privilegium nařizovalo okolním obcím nakupovat své denní potřeby na těchto trzích. Benešov se stal vedoucím činitelem hospodářským, politickým i správním pro celé okolí.

1519 ustanoven cech soukeníků

1532-9 vládne Jošt z Rožmberka, nezám, loupežníci a mordýři v hlubokých lesích

1539 vládne Petr Kulhavý, 1545 vznikají další řemeslné cechy (koláři, kováři, zámečníci, řemenáři), 1551 kožaři.²⁶⁾

1541 shořely zemské desky, nové zmiňují Klení jako součást Novohradského panství pod Petrem z Rožmberka

Klení patří v 16. století k Benešovu

1543 část Klení patřila ke statku Olešnickému, druhá podací s kostelním ke tvrzi Cuknštejn (Pouzarové z Michnic), další do Benešova k záduší (tzn. Rožmberkům jako majitelům panství novohradského)

1543 prodal olešnický Volf mladší z Krajku dvory kmecí v Klení Oldřichu Pouzarovi z Michnic

1553 zmiňováno v urbáři Klení, Sklení, náleží k městečku Benešov k záduší

1551 nastupuje Vilém z Rožmberka, Benešov při inventarisaci má 536 obyvatel. Velká úroveň kožařství a pivovarnictví (chmelnice v Hartunkově), mlýny (Krčín hledá finanční zdroje, nutí používat 1 panský pivovar s dosahem 12 mil, 1 panský mlýn), 1579 barvířský cech.

1592 umírá Vilém z Rožmberka. Nastupuje Petr Vok.

1597 Jindřich Pouzar z Michnic odkázal Žumberk, Klení, Chvalkov a Michnici Častolárovi Dlouhoveskému z Dlouhé vsi a následného roku 1602 zemřel (pochován v žumberském kostele).

1602 Častolár prodává Žumberk, Kondrač, ..., Klenou (Gollnetschlag) Petrovi Vokovi z Rožmberka.

1608 přikoupena k panství Novohradskému část Klení se Žumberkem

1612 část Klení má německý básník Theobald a Jan Hock ze Zweibrücku (ve službách posledních Rožmberků).

Od 1608 je Klení v úplné moci Rožmberků.

Benešov měl radnici, školu, chudobinec, pivovar, mlýn, vyvinutá řemesla. Finanční nesnáze Petra Voka využívá Benešov ke koupi rybníka v Kromu a městského lesa Traberg.

1611 Petr Vok umírá na upadajícím panství.

ŠVAMBERKOVÉ

1611 dědici po Rožmbercích přes manžela Evy, sestry Petra Voka

1613 Jan Jiří ze Švamberka se kvůli zadluženému panství rozhoduje k prodeji některých panských polí a lesů ve prospěch panských městeček a vesnic.

1615 předává panství synu Petrovi ze Švamberka, který byl přísný protestant. V Benešově byla vytvořena protestantská náboženská obec se starostou Antonínem Krugem. K vykonávání náboženských obřadů jistě používali protestanti benešovského kostela a **malá část římskokatolického obyvatelstva musela používat pohostinství klenského filiálního kostela.**

1618 Petr ze Švamberka

Počátek 30 leté války, bojují zde Karel Bonaventura Buquoy proti Petrovi ze Švamberka.

Benešov byl několikrát obležen, vypálen, vypleněn a vyvražděn, takže po válce z něj zbyly trosky. Nejvíce utrpěl při obléhání r.1619, kdybylo panství zpustošeno, ale Petr byl odměněn českými stavy.

1620 Petr ze Švamberka umírá a ještě po smrti je při vynášení rozsudků nad českými odbojnými stavy odsouzen.

BUQUOYOVÉ

1620 byl odevzdán celý švamberský majetek císařem Ferdinandem II. do správy Karlu Bonaventurovi z Longueval, hraběti Buquoyovi za válečné služby (jeho otec byl státník u

španělského dvora, kde vládla španělská větev Habsburků). Na Benešovsku to byly městečko Benešov s kostelem a farou, **Klení s Těžákovým svobodným dvorem** a z rychtářství sousedního osada Hartunkov.

1622 umírá Buquoy

Po jeho smrti hospodaří na panství jeho žena Marie Magdalena. Benešovská obec přidělena k vrchnostenskému úřadu v Nových Hradech. (1620 potvrzena obecní práva Benešova, totéž 1626 Ferdinandem II.) Marie Magdalena zvyšovala dávky, po 5 letech odňala Benešovu právo vařit pivo, v r. 1699 byl opět povolen obecní pivovar.

Nastupuje nábožensky založený syn Karel Albert (1654-1676). Většinu času tráví v cizině, v závěti z roku 1663 si přeje neporušit celistvost získaných českých panství.

1624 – 1684 v Klení je 28gruntů

1654 Golnetschlag :

fungující usedlosti + pusté nebo nově vysazené

sedláci 13+3

chalupníci 6+7

poddaní 3

1673- 1685 vládne Ferdinand Karel Buquoy.

1680 koupil Klení Johan Radetzky od Ferdinanda Karla Buquoye.

1691 zaznamenán v Klení požár.

V Benešově získávají cechovní privilegia obuvníci (1684), kováři, koláři, pekaři (1705) a krejčí (1721).

Buquovský rod se rozrůstá a nastávají spory o dědictví. Narůstá zadluženost, která vrcholí za Karla Kajetána. Od 1715 má spory s benešovskou obcí, které po stížnostech ukončuje až císařský dvůr Karla VI. v r. 1733 ve prospěch Benešova. 1726 postavena uprostřed náměstí socha sv. Floriana, sv. Gaudencia a sv. Rocha.

1754 údaje z Tereziánského katastru:

Rustikál (majetek selský): 1strych (korec) = ¼ ha

do1strychu /1,1-6 / 5-15 / 5.1-30 / nad 30

sedláci dle půdy: 2 1 12 14 0

Dominikál (majetek panský): Panství novohradské

v majetku rodu Buquoyů

Klení má olejnu, zmiňován Velký a Malý Klenský rybník, v Klení Kaple sv. Vavřince

*Kostel sv. Jakuba v Benešově –1855 duší (Benešov 689, Valtěrov 123, Hartunkov 188, Velký Jindřichov 107, Lužnice 137, Kuří 256, Polžov 72, **Klení 212**, Pivonice, panský dvůr a lesní domky 71)*

Obrat nastal za hraběte Jana (Jan Nepomuk Buquoy vládne v letech 1767 – 1803) který obrátil své snahy k vnitřnímu rozvoji panství. Zavedl racionální hospodaření, využívání lesního bohatství a zakládání železářských hamrů aj. manufaktur, sklářských hutí, vorařství (inženýr J.F. Riemer - splavnění Černé a Pohořského potoka 1778 - 1783). Zakládáním takovýchto podniků nastává další germánská kolonizace pohraničních hvozdů na základě tzv. Leiberpahtungen (usedlosti do neomezeného užívání na dobu života jedné nebo více osob). Nájemné buď ročním platem v penězích nebo naturáliích, robotou, placením daní a udržováním budov.

Konec 18. století přinesl selské bouře a pak uvolnění novým robotním patentem z r. 1775.²⁶⁾

1771 požár v Klení

do 1786 je kostel Sv. Vavřince filiálním k Soběnovu

do 1849 náležely obci Benešovské 3 poddaní ve vsi Gollnetschlag s jistou loukou

Za nástupce vzdělaného Jiřího Augusta Buquoye (1803 - 1851) pokračuje osidlování pohraničí. Pogermánštělý Benešov se rozrůstá, 1810 projíždí obcí císař František, 1841 potvrzuje Ferdinand V. městská privilegia.

Jiří Jan Buquoy (1851 - 1883). *Za Jiřího zde končí feudalismus a začíná kapitalismus. 1881 Německý Benešov povýšen na město.²⁶⁾*

1869 požár v Klení

Karel Ferdinand Buquoy (1883 – 1911)

1886, 1893, 1894, 1896, 1897 požáry v Klení

1880 v Klení postavena škola, Klení má 448 obyvatel v 94 staveních.

Karel Jiří Buquoy (1911 – 1945)

Potomek Karel Jiří se ujímá vlády 1911. Vedl protičeskou politiku (chtěl zřídit Deutschböhmen), 1918 se obecní Volkswehr se zbraní brání snahám vznikajícího státu, pak se podrobuje. Po provedení pozemkové reformy a po zabrání Správou státních lesů v Nových Hradech přichází Buquoyové o mnoho. Rodina podporuje nacisty. Jako patron benešovského kostela měl Jiří Buquoy velký vliv na smýšlení obce, potíraly se české aktivity. Spolu s ostatními obyvateli německé národnosti sympatizujícími nebo činnými v nacistickém hnutí byla rodina podle Benešových dekretů po válce odsunuta do Německa.